

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукова бібліотека імені М. Максимовича
Інформаційно-бібліографічний відділ

ВИЩА ОСВІТА ТА НАУКА : ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Випуск 4 : Наука в Україні та за кордоном

Київ 2026

Вища освіта та наука : інформаційний бюлетень / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка імені М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд. В. Матюха ; за заг. ред. І. Тіщенко. – Київ : [б. в.], 2026. – Вип. 4 : Наука в Україні та за кордоном. – 53 с.

Представлено список наукових публікацій, в яких розглядається наука як система знань, організаційна структура наукових досліджень, їх класифікація, історія виникнення та розвитку, етапи організації та методологічні основи сучасної науки. Список підготовлений з метою активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, ґрунтовного вивчення окремих тем. Також список має надати читачам зручний пошук у фондах Наукової бібліотеки імені М. Максимовича. Публікації розкривають наукові дослідження, які охоплюють чимало галузей науки і техніки.

Список містить нормативні документи в галузі науки, статті українських та зарубіжних дослідників, матеріали наукових конференцій, тощо.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до наукової діяльності: дослідникам, вченим, викладачам, аспірантам, здобувачам вищої освіти, тощо.

Сподіваємося, що молоді дослідники знайдуть на сторінках бюлетеня джерело натхнення для своєї наукової творчості.

Зміст

Нормативні документи в галузі науки	5
Історія науки в Україні	6
Огляд науки в Україні.....	8
Нобелівські премії.....	23
40 років зірці полин. Чорнобильська катастрофа.....	24
Наука під час війни.....	26
Наукова періодика	29
Філологія.....	30
Персоналії філологів.....	34
Бадзьо Юрій Васильович – літературознавець, публіцист	34
Завадовський Іван Іванович – мовознавець.....	35
Ожешко Еліза – письменниця, есеїстка, перекладачка	35
Синиченко Олекса Пантелійович – автор унікальної лексикографічної роботи "Скарбниця української мови. Природа. Словник понять"	36
Чередниченко Дмитро Семенович –письменник, поет, перекладач-литуаніст	36
Чистяк Дмитро Олександрович – письменник, перекладач, літературний критик, науковець-філолог	37
Щавурський Борис Богданович – поет, літературознавець, редактор.....	37
Яременко Василь Васильович – філолог	37
Бібліотеки підтримують науку	38
Міжнародне наукове співробітництво	42
Наука за кордоном	43
Національна академія наук України.....	44
Національна академія педагогічних наук України	45
Вчені КНУ – учасники світових наукових проектів	45
Видатні особистості в науці	46
Блажков Ігор Іванович – диригент.....	46
Валяшко Микола Овксентійович – вчений у галузі хімії та фармації	47
Виноградський Сергій Миколайович – мікробіолог, еколог, ґрунтознавець, іноземний член Лондонського королівського товариства	47
Готалов-Готліб Артемій Григорович – історик	47

Дмитрієв Микола Ізмайлович – геоморфолог, палеогеограф, гляціолог, геолог	48
Єндик Ростислав-Роман – антрополог, письменник, публіцист	48
Огієнко Іван Іванович – науковець	49
Павловський Іван Францович – дослідник історії Полтавщини, архівознавець	49
Пріцак Омелян Йосипович – науковець: історик, сходознавець та філолог	49
Роменець Володимир Андрійович – психолог, фундатор вітчизняної історико-психологічної науки	50
Сковорода Григорій Савич	51
Терниченко Аристарх – агроном.....	52
Широцький Костянтин Віталійович – мистецтвознавець, фольклорист	52
Юркевич Памфіл Данилович	52

Нормативні документи в галузі науки

1. **Бабак С.** Рішення Комітету з питань освіти, науки та інновацій До протоколу № 207 від 20 травня 2026 року Про допущення стипендіальних робіт до конкурсу Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона у 2026 році / С. Бабак // *Голос України*. – Київ, **2026**. – 26 трав. (№ 101). – С. 4.

2. **Відбулося** засідання Конкурсною комісією з призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона // *Голос України*. – Київ, **2026**. – 3 черв. (№ 107). – С. 2.

3. **Деякі** питання запровадження процедури рейтингування у Національній системі дослідників України та надання державних стипендій науковим (науково-педагогічним) працівникам, що включені до Національної системи дослідників України : Постанова КМУ від 20 травня 2026 р. № 678 Київ // *Урядовий кур'єр*. – Київ, **2026**. – 5 черв. (№ 118). – С. 4–6.

4. **Конкурс** на заміщення посад директорів наукових установ Національної академії наук України // *Світ*. – Київ, **2026**. – Трав. (№ 9). – С. 7.

5. **Про затвердження** кваліфікаційних вимог до науково-проектних, науково-дослідних організацій, що є розробниками науково-проектної документації у сфері охорони культурної спадщини : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 червня 2026 р. № 795 // *Урядовий кур'єр*. – Київ, **2026**. – 23 черв. (№ 130). – С. 46.

6. **Про зневажливе** ставлення до академічної науки // *Юридичний вісник України*. – Київ, **2026**. – 1 – 15 лип. (№ 14). – С. 15.

Редакція ЮВУ отримала доступ до листа від Тимчасової Спеціальної Комісії ВРУ з питань збереження та розвитку академічного сектора науки до Міністра освіти і науки України О. В. Лісового.

7. **Про перерозподіл** деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству освіти і науки на 2026 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 червня 2026 р. № 579-р // *Урядовий кур'єр*. – Київ, **2026**. – 25 черв. (№ 132). – С. 7.

8. **Про погодження** реорганізації державних установ Національної академії медичних наук : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2026 р. № 867-р // Урядовий кур'єр. – Київ, 2026. – 2 верес. (№ 183). – С. 4.

9. **Про призначення** державних стипендій видатним діячам науки : Указ Президента України м. Київ 1 червня 2026 року № 451/2026 // Урядовий кур'єр. – Київ, 2026. – 3 черв. (№ 116). – С. 3.

10. **Про реалізацію** експериментального проекту щодо організації та проведення конкурсного відбору спільних прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на замовлення бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2026 р. № 1075 // Урядовий кур'єр. – Київ, 2026. – 1 верес. (№ 181). – С. 7–8.

11. **Про реалізацію** експериментального проекту щодо створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу в будівлях і спорудах закладів освіти шляхом облаштування в них захищених просторів : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2026 р. № 1072 // Урядовий кур'єр. – Київ, 2026. – 1 верес. (№ 181). – С. 4–6.

Історія науки в Україні

12. **Вчені**, які наважилися: історії академічних стартапів / підготувала С. Галата // Світ. – Київ, 2026. – Берез. (№ 5). – С. 6–7.

13. **Буценко А.** Наука мовою серця: українська мова та література в Новій українській школі або драйвер STEM-розвитку / А. Буценко // Проблеми освіти. – 2024. – Вип. 2. – С. 58–75.

14. **Зарічний М.** Багатовимірність книги (про "Шотландську книгу" – зібрання відкритих проблем Львівської математичної школи) / М. Зарічний // Бібліотечна планета. – Київ, 2026. – № 1 (111). – С. 40–42.

До визначних сторінок наукової історії Львова належить діяльність міжвоєнної Львівської математичної школи, лідером якої був Стефан

Банах. Недавно на механіко-математичному факультеті в аудиторії імені Банаха відбулася лекція "Шотландська книга: минуле, сьогодення, майбутнє", присвячена знаменитій книзі відкритих математичних проблем, яку львівські математики вели у "Шотландській кав'ярні" (Kawiarnia Szkocka). Модерував захід його ініціатор, доцент кафедри геометрії і топології механіко-математичного факультету Олег Гутік. Відомий вчений у галузі історії математики доцент кафедри математичного та функціонального аналізу Ярослав Припула детально розповів про зародження Львівської математичної школи. Історія не стоїть на місці і ось у ці дні прийшла звістка, що професор Університету Пед'ю (Purdue University), випускник нашого мехмату Олександр Єременко розв'язав проблему Сакса з "Шотландської книги", сформульовану 80 років тому. Відкриті математичні проблеми часто ставали рушієм прогресу у математиці – і цим математика відрізняється від інших наук.

15. **Коцур Р.** Інтелектуальний ландшафт українських наукових товариств XIX – початку XX ст. у глобальному цифровому просторі: епістемологічний аналіз та технології когнітивної верифікації / Р. Коцур // Український літопис. – Переяслав, **2026**. – Вип. 7. – С. 43–49.

16. **Професори** І. В. Троїцький та В. Є. Чернов – хто дійсно засновував Київську школу педіатрії / О. П. Волосовець, О. М. Науменко, Н. В. Молочек, В. С. Березенко, С. П. Кривопустов, А. О. Волосовець, А. Я. Кузьменко, Н. В. Грищенко // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – Київ, **2025**. – Т. 15, № 3 (57). – С. 20–28.

17. **Розум** за "залізною завісою": українська філософія часів пізнього СРСР і світова наука / А. Лой, І. Давіденко, К. Мирошник, Д. Попіль // Sententiae. – Вінниця, **2021**. – Т. 40, № 2. – С. 161–183.

18. **Таран Л. В.** Українська історична наука радянського часу / Л. В. Таран // Проблеми всесвітньої історії. – Київ, **2024**. – № 3. – С. 199–215.

19. **Тельвак В. В.** Українська наука в Другій Речі Посполитій: огляд сучасної історіографії / В. В. Тельвак // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Історія. – Вінниця, **2024**. – Вип. 49. – С. 113–121.

20. **Файда О.** Перші з'їзди візантиністів та українська наука (до сторіччя Першого Міжнародного Конгресу візантійських студій) (Завершення статті. Початок у попередньому номері) / О. Файда // Сіверянський літопис. – Чернігів, **2024**. – № 6. – С. 176–181.

21. **Філіпенко Н.** Основні напрями досліджень філософської спадщини Київської духовної академії початку ХХ століття у Національному університеті "Києво-Могилянська академія" / Н. Філіпенко // Філософська думка. – Київ, **2024**. – № 3. – С. 96–124.

Історіографія української філософії.

22. **Чорнодід Л. В.** Розвиток української академічної науки в роки Великої Вітчизняної війни (стан науково-дослідної мережі) / Л. В. Чорнодід // Сторінки воєнної історії України. – Київ, **2004**. – Вип. 8, ч. 2. – С. 212–214.

Огляд науки в Україні

23. **Академічна** доброчесність як критерій оцінки українським суспільством цінності вчених та землевпорядної науки / А. М. Третяк, В. М. Третяк, Т. М. Прядка, Н. О. Капінос, Н. А. Третяк // Агросвіт. – Київ, **2026**. – № 2. – С. 38–47.

24. **Богданов В.** Наука робить Україну сильнішою та успішною / В. Богданов // Світогляд. – Київ, **2025**. – Т. 20, № 6 (116). – С. 21–30.

25. **Бондаренко Е.** Напрями застосування засобів штучного інтелекту для збору та обробки геопросторових даних у сучасних українських реаліях / Е. Бондаренко, Т. Дудун, О. Яценко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. – Київ, **2025**. – Вип. 3/4 (94/95). – С. 57–66.

26. **Васильченко Б.** Без сорому відповідальності. До сорокових роковин катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції / Б. Васильченко // Україна молода. – Київ, **2026**. – 8 квіт. (№ 14). – С. 7.

"Сорок років минуло від того дня, коли в мальовничому місті Прип'ять, розташованому на березі річки з такою ж назвою, з населенням понад тридцять тисяч чоловік прогрімало... Істинних, головних причин того планетарного нещастя ще й досі не названо. Як спочатку, так і донині вся увага сфокусована на експерименті, який у ніч із 25 на 26 квітня провели головний інженер Фомін, його заступник Дятлов та персонал станції. Головні причини аварії, треба визнати, головні її винуватці були не ті, що були названі на суді".

27. **Волик А.** На передовій боротьби з колективною психологічною травмою / А. Волик // Світ. – Київ, **2026**. – Лют. (№ 3). – С. 5.

11 лютого світ відзначає Міжнародний день жінок і дівчат у науці.

28. **Волкова Г.** "Шерлок" на операційному столі. Як кременчуцькі волонтери створюють унікальні прилади, що бачать невидимі уламки в тілах поранених / Г. Волкова // Україна молода. – Київ, **2026**. – 15 квіт. (№ 15). – С. 6.

Кременчуцькі волонтери створили "співаючого" "Шерлока", який рятує життя. Його вже тестують на фронті та в лікарнях. Прилад назвали "Шерлок". Він працює за принципом електромагнітної індукції: створює поле та реагує на зміни, коли поруч є метал. Це дозволяє швидко визначити місце уламка прямо під час операції. За словами розробників, проблема немагнітних уламків – одна з найскладніших для хірургів. Йдеться про частинки з алюмінію, міді або нержавіючої сталі, які складно знайти навіть за допомогою рентгену. Прилад працює від повербанка, тому його можна використовувати навіть за відсутності електрики. Волонтери планують запустити серійне виробництво після завершення тестувань та отримання відгуків від медиків. Нова розробка для фронту.

29. **Волкова Г.** Одна крапля на 60 тонн води. Полтавські вчені довели неймовірну силу ехінацеї / Г. Волкова // Україна молода. – Київ, 2026. – 15 лип. (№ 28). – С. 7–8.

Українські вчені не припиняють досліджень унікальної рослини. Ехінацея давно вже існує не лише у вигляді спиртової чи водної настоянки, а й у формі соків, чаїв, сиропів, таблеток, сухих екстрактів. Сік випускають в Одесі, київський завод "Оболонь" давно додає ехінацею у газовані напої... Дослідження підтвердили потужну імуностимулюючу, протизапальну та антиоксидантну дію рослини, через що в Україні зареєстровано понад пів сотні лікарських засобів та дієтичних добавок на її основі.

30. **Галата С.** Україна і наука – понад усе / С. Галата // Світ. – Київ, 2026. – Трав. (№ 10). – С. 1.

Сучасні реалії науковців: стійкість і потенціал.

31. **Галиця І.** Від популяризації досліджень до системної пропаганди науки / І. Галиця, О. Лайко, О. Рубель // Світ. – Київ, 2026. – Серп. (№ 16). – С. 3.

32. **Галицька С.** Тематичний навігатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: досвід формування розділів і напрямів подальшого удосконалення / С. Галицька // Бібліотечний вісник. – Київ, 2026. – № 2 (282). – С. 67–84.

33. **Гарагуля С.** Технології і моделі організації системної підтримки наукових досліджень бібліотеками / С. Гарагуля // Бібліотечний вісник. – Київ, 2026. – № 2 (282). – С. 12–29.

34. **Головенко М.** Коли штучний алгоритм розумнішає, людина має дорослішати / М. Головенко // Світ – Київ, 2026. – Трав. (№ 10). – С. 4–5.

Марк Павлишин – лауреат найвищої відзнаки НАН України Золотої медалі імені В. І. Вернадського.

35. **Головенко М.** Презумпція вини за доби штучного інтелекту / М. Головенко // Світ. – Київ, 2026. – Серп. (№ 16). – С. 6–7.

Стаття присвячена проблемі академічної доброчесності та хибним підозрам у використанні штучного інтелекту. Наприкінці XX – на початку XXI століття академічний світ зіткнувся з проблемою плагіату. Якщо псевдонаука підривала довіру до знання, то плагіат став загрозою самому авторству. Поступово університети створили складну систему перевірки текстів, а поняття академічної доброчесності стало одним із фундаментальних принципів сучасної науки. Здавалося, що саме ця проблема ще довго визначатиме порядок денний наукової спільноти. Проте розвиток штучного інтелекту (ШІ) несподівано змінив сам характер академічних страхів.

36. **Гриник І. В.** Українська аграрна наука: виклики та пріоритети / І. В. Гриник, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – Київ, 2026. – № 1. – С. 5–19.

37. **Грінченко** Людина і штучний інтелект від протиставлення до співтворчості / Грінченко // Світогляд. – Київ, 2025. – Т. 20, № 6 (116). – С. 32–38.

38. **Гуменюк І.** Музей математики відзначив першу річницю / І. Гуменюк // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 3. – С. 8.

17 березня Музей математики "Кубоїд" відзначив першу річницю. Тут зібралися міжнародні партнери, освітяни, друзі "Кубоїда" та почесні гостя, щоб підбити підсумки першого року роботи та підтримати старт масштабного освітнього проєкту для дітей із прифронтових громад. "Кубоїд" – перший в Україні інтерактивний музей, де складні математичні явища можна досліджувати через експерименти, гру та взаємодію з експонатами. У просторі є інтерактивні експонати, освітні лабораторії та зали для програм і зустрічей.

39. **Гуцул Т.** Сучасні тенденції штучного інтелекту в гуманітарному розмінуванні територій та його інтеграції в геоінформаційні системи / Т. Гуцул // Вісник Київського національного університету імені Тараса

Шевченка. Військово-спеціальні науки. – Київ, 2025. – Вип. 4 (64). – С. 67–73.

40. **Дімітров Д.** Полин Чорнобиля: наслідки. 26 квітня 2026 року минуло 40 років від дня Чорнобильської катастрофи / Д. Дімітров // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 4. – С. 1.

Під егідою МОН України 22 квітня в інноваційному укрutтi Smart Shelter CLUST SPACE Національного технічного університету України "КПІ ім. Ігоря Сікорського" відбулася Всеукраїнська наукова конференція "Чорнобильська катастрофа: медичні, екологічні та соціальні наслідки через 40 років". Подія об'єднала представників державної влади, міжнародних організацій, провідних науковців – атомників, медиків, екологів, демографів, істориків, соціологів, ліквідаторів аварії на ЧАЕС для міждисциплінарного аналізу довгострокового впливу найбільшої техногенної катастрофи людства. Цьогорічна конференція має особливе значення, адже проходила напередодні 40 роковин аварії на ЧАЕС. Обговорення організовано в інноваційному безпековому просторі, що підкреслює нові виклики, з якими стикається Україна сьогодні в питаннях ядерної безпеки. У заході взяв участь заступник Міністра освіти і науки України Денис Курбатов.

41. **Довганюк В.** На станції "Академік Вернадський" закінчилась перезмінка команд. Офіційно розпочала роботу 31-ша експедиція, яку вперше очолила жінка / В. Довганюк [Електронний документ] // Бабель : вебсайт. – Режим доступу: <https://babel.ua/news/125790-na-stanciji-akademik-vernadskiy-zakinchilas-perezminka-komand-oficiyno-rozpochala-robotu-31-a-ekspediciya-yaku-vpershe-ocholila-zhinka>.

Про це повідомив Національний антарктичний науковий центр. 31-шу експедицію на станцію "Академік Вернадський" очолює метеорологиня Анжеліка Ганчук. Це перший випадок, коли річну українську експедицію в Антарктику очолює жінка.

42. **Дослідження** багаторічної динаміки складових водного балансу басейну річки Горинь (до впадіння Р. Случ) / В. С. Холоденко, Т. О. Басюк,

А. О. Холоденко, М. В. Гопцій // Гідрологія, гідрохімія і гідро екологія. – Київ, 2025. – № 3 (77). – С. 57–68.

43. **Жулинський М.** Головне дзеркало нації спрямуємо у світ / М. Жулинський // Світ. – Київ, 2026. – Трав. (№ 9). – С. 4.

Лауреати Золотої медалі імені В. І. Вернадського.

44. **Зарічний М.** Багатовимірність книги (про "Шотландську книгу" – зібрання відкритих проблем Львівської математичної школи) / М. Зарічний // Бібліотечна планета. – Київ, 2026. – № 1 (111). – С. 40–42.

До визначних сторінок наукової історії Львова належить діяльність міжвоєнної Львівської математичної школи, лідером якої був Стефан Банах. Недавно на механіко-математичному факультеті в аудиторії імені Банаха відбулася лекція "Шотландська книга: минуле, сьогодення, майбутнє", присвячена знаменитій книзі відкритих математичних проблем, яку львівські математики вели у "Шотландській кав'ярні" (Kawiarnia Szkocka). Модерував захід його ініціатор, доцент кафедри геометрії і топології механіко-математичного факультету Олег Гутік.

45. **Іванніков Р.** Колекції Національного ботанічного саду – світове надбання, яке необхідно зберегти / Р. Іванніков ; спілкувався О. Листопад // Світ. – Київ, 2026. – Лют. (№ 4). – С. 8.

Російські ракетні атаки по українській інфраструктурі вбивають людей, позбавляють міста світла й тепла, а також ставлять під загрозу унікальні об'єкти світового значення. Про це у своєму дописі в соціальних мережах нагадала лауреатка Нобелівської премії миру Олександра Матвійчук, звернувши увагу на критичну ситуацію в оранжереях Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України. Йдеться зокрема про збереження унікальних колекцій тропічних і субтропічних рослин – національного та світового надбання. Про реальний стан справ і можливі наслідки енергетичної кризи "Світ" поговорив із завідувачем відділу тропічних та субтропічних рослин НБС доктором біологічних наук Романом Іванніковим.

46. **Інтелектуальна** власність як складова формування академічної доброчесності / В. Л. Прибильський, О. С. Дулька, М. В. Бондар, П. М. Бойко // Харчова промисловість. – Київ, **2026**. – № 39 (1). – С. 138–147.

47. **Кебуладзе В.** Концепція ресентименту Макса Шелера та її актуальність / В. Кебуладзе // Філософська думка. – Київ, **2024**. – № 2. – С. 105–116.

48. **Коваль І. Ф.** Участь суб'єктів наукової діяльності в інноваційних відносинах / І. Ф. Коваль, Н. В. Щербакова // Другі наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова : 3 лип. 2020 р. / НАН України, Від-ня економіки, Каф. госп. права та госп. процесу Ін-ту права Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка [та ін. ; упоряд.: Р. А. Джабраїлов, В. В. Рєзнікова, О. Ю. Ілларіонов]. – Київ, **2020**. – С. 76–82.

49. **Козаченко Л.** Асоціація юридичних клінік України – АЮКУ / Л. Козаченко // Юридичний вісник України. – Київ, **2026**. – 16–31 трав. (№ 10). – С. 29.

Два дні фіналу Міжнародного стажування UP 2026 промайнули як одна мить, але ця мить була сповнена цікавих і ціннісних розмов, міркувань про людиноцентричну публічну службу і те, як вона має працювати для реальних потреб людей і громад.

50. **Коли** дані відкриті – користь має весь світ // Світ. – Київ, **2026**. – Черв. (№ 11). – С. 4.

У Києві відбувся Національний форум з відкритої науки та вдосконалення оцінювання наукової діяльності у межах Open4UA.

51. **Коли** наука працює на перемогу // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 4. – С. 6.

На Факультеті інформаційних технологій створено лабораторію інтелектуального сенсорного моніторингу, яка об'єднала зусилля провідних науковців для зміцнення обороноздатності України.

52. **Комітет** з питань освіти, науки та інновацій інформує: В Україні проведуть масштабне дослідження використання штучного інтелекту в освіті // *Голос України*. – Київ, **2026**. – 28 трав. (№ 103). – С. 8.

53. **Комітет** з питань освіти, науки та інновацій інформує: Проєкт має на меті підтримати післявоєнне відновлення України та її європейську інтеграцію через впровадження принципів відкритої науки // *Голос України*. – Київ, **2026**. – 9 черв. (№ 111). – С. 8.

54. **Кочерев Д.** Субстанційний геном архітектури: від утилітарної функції до комунікативної місії / Д. Кочерев // *Вища освіта України*. – Київ, **2025**. – № 3 (98). – С. 92–101.

Одна з ключових ознак феномена архітектури пов'язана з його сутнісною специфікою і змістовною квінтесенцією бути втіленням смислів і значень, які виходять за межі повсякденної прагматики життєдіяльності як окремого індивіда, так і суспільства й людства. Архітектура не має на меті забезпечувати утилітарні, тактичні та кон'юнктурні потреби – вона вбачає своє покликання в генеруванні світоглядних ієрархій та ідейних стратегем. У цьому полягає її фундаментальне покликання, яке закладене на рівні субстанційного генома, закріпленого на рівні тисячолітніх суспільних практик. Тому можна з упевненістю стверджувати, що архітектурі є про що сказати. Глибинна спорідненість архітектури з філософією обумовлена її ідейною і світоглядною насиченістю: можна сказати, що філософія є своєрідним Альтер-Его архітектури.

55. **Лебедєва І.** 25 способів підкорити теорему Піфагора: від класики до сучасності / І. Лебедєва, А. Чубикіна // *У світі математики*. – Київ, **2025**. – № 1. – С. 54–77.

56. **Леванда О.** Дослідження наукового потенціалу України: аналітичний огляд результатів конкурсу "Молодий вчений року" / О. Леванда, Т. Маганова // *Демографія та соціальна економіка*. – Київ, **2025**. – № 1 (59). – С. 94–108.

57. **Листопад О.** Наука як зброя екологічного правосуддя / О. Листопад // Світ. – Київ, **2026**. – Берез. (№ 6). – С. 1.

Щодня російська агресія завдає докілью України збитків на 80 мільйонів доларів. Щодня. Ця цифра вражає – але ще більше вражає те, наскільки незначну роль у протидії цьому лиху відіграє наука.

58. **Ліпсон В.** Як зламати захист бактерій / В. Ліпсон ; підготував Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2026**. – Квіт. (№ 7). – С. 3.

Антибіотики дедалі частіше програють боротьбу з інфекціями, а бактеріальна резистентність уже стала глобальною загрозою, що особливо гостро проявляється в Україні через велику кількість бойових поранень. Які напрацювання мають наші науковці – про це йшлося в доповіді "Новітні багатокомпонентні медико-біологічні матеріали для подолання бактеріальної резистентності" завідувачки лабораторії медико-біологічних досліджень Інституту хімії функціональних матеріалів НТК "Інститут монокристалів" НАН України, докторки хімічних наук Вікторії Ліпсон на засіданні Президії НАНУ.

59. **Луканська А.** Випробування білим континентом / А. Луканська // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 2. – С. 5.

Команда XXXI Української антарктичної експедиції розпочинає роботу на станції "Академік Вернадський". Уперше за історію наших досліджень білого континенту експедицію очолює жінка – метеорологиня Анжеліка Ганчук, випускниця КНУ 2018 року та співробітниця Географічного факультету. Про те, чому саме її обрали керівницею колективу зимівників, ми розпитали заступницю директора з наукової роботи НАНЦ Ірину Козерецьку.

60. **Махновський Д. С.** Особливості законодавчого регулювання та практики укладання ліцензійних договорів науковими установами та закладами вищої освіти / Д. С. Махновський // Юридична Україна. – Київ, **2025**. – № 12 (276). – С. 48–57.

61. **Мичко С.** Учитись зцілювати світ. Ужгород має шанс стати столицею надсучасних біотехнологій / С. Мичко // Україна молода. – Київ, 2026. – 10 черв. (№ 23). – С. 3.

В Ужгороді, на базі виробничих потужностей фармацевтичної компанії Віорфарма, розпочинається будівництво "Біошколи" – сучасної високотехнологічної інфраструктури для навчання молоді, проведення глобальних наукових досліджень та реалізації актуальних проєктів у сфері біотехнологій. Як повідомила пресслужба Закарпатської обласної ради, новину було оприлюднено під час зустрічі керівництва регіону і президента Віорфарма Костянтина Єфименка із студентами біологічного факультету Ужгородського національного університету та старшокласниками шкіл міста, які планують обирати професії, пов'язані з біологією та медициною.

62. **Мороз М.** Зробити Україну ще сильнішою та енергетично незалежною / М. Мороз // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 4. – С. 7.

15–17 квітня в безпечному просторі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відбулася III Міжнародна науково-технічна конференція імені В. М. Воєводіна "Проблеми сучасної ядерної енергетики". Захід об'єднав провідних науковців, освітян, представників влади та енергетичного сектору для обговорення стратегічних питань розвитку та захисту енергетичної системи України. Особливий наголос під час відкриття конференції було зроблено на адаптації наукових здобутків до реалій воєнного часу.

63. **Мушій М. С.** Забезпечення та захист права особи на доступ до публічної інформації як предмет дослідження науки інформаційного права / М. С. Мушій // Європейський правничий часопис. – Київ, 2024. – Вип. 5. – С. 63–68.

64. **Наукові амбасадорки :** [добірка матеріалів] // Світ. – Київ, 2026. – Лют. (№ 4). – С. 4–5.

Уже кілька років у багатьох країнах світу активно діють наукові діаспорні організації, які створили українські дослідниці. Ці жінки виїхали за кордон після початку повномасштабного вторгнення.

65. **Нестеренко В.** Фізики зловили межу між двома формами рідкої води. Її існування передбачили ще в 1992 році [Електронний документ] / В. Нестеренко // Nauka.ua : вебсайт. – Режим доступу: <https://nauka.ua/news/fiziki-zlovili-mezhu-mizh-dvoma-formami-ridkoyi-vodi-yiyi-isnuvannya-peredbachili-shche-v-1992-roci>

66. **Онаць О.** Розроблення й реалізація стратегії розвитку / О. Онаць // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 4. – С. 24. – Рец. на кн.: Освітній менеджмент багатoproфільних закладів освіти: теорія і практика: посіб. / І. Ю. Мосякова ; за наук. ред. Л. М. Калініної. – Київ, 2026. – 256 с.

Наукова і практична цінність рецензованого навчально-методичного посібника полягає в тому, що у ньому представлений як теоретичний матеріал, що розкриває сутність феномену освітнього менеджменту, його специфіку, побудовану на людиноцентристських засадах у бінарній системі управлінських механізмів, де суб'єкти управління працюють спільно, так і впровадження сучасних технологій в багатoproфільних закладах позашкільної освіти, так і практичні засоби застосування освітнього менеджменту, технології його реалізації.

67. **Освоюємо** шостий континент // Світ. – Київ, 2026. – Лют. (№ 3). – С. 4.

Нинішнього року Українська антарктична станція "Академік Вернадський" відзначає свій тридцятирічний ювілей.

68. **Особливості** розвитку компетентності з відкритої науки в аспірантів і вчених у цифровому суспільстві / В. В. Коваленко, В. В. Матусевич, Н. Б. Соколовська, А. В. Яцишин // Освіта та розвиток обдарованої особистості. Педагогіка, Психологія. – Київ, 2024. – № 2 (93), II кварт. – С. 32–39.

69. **Остролуцька Л.** Популяризуймо науку / Л. Остролуцька // Світ. – Київ, **2026**. – Квіт. (№ 7). – С. 1.

Серед багатьох сумних і тривожних новин є й обнадійливі. Навколо нас – величезна кількість креативних ініціативних людей, які в такий жорстокий час, нерідко навіть попри відсутність умов, беруться за справу і втілюють свої ідеї та проєкти.

70. **Остролуцька Л.** Промислове відновлення України: коли і як? / Л. Остролуцька // Світ. – Київ, **2026**. – Лип. (№ 13). – С. 1, 4–5.

Союз науки й бізнесу – це те, без чого неможливо ані створити цілісну стратегію, ані її реалізувати. Тож нещодавнє засідання Президії НАН України, під час якого розглядали питання "Наука і бізнес у формуванні стратегії промислового відновлення України", пройшло спільно з Українським союзом промисловців і підприємців.

71. **Остролуцька Л.** УРАН: цифровий міст України до світової науки / Л. Остролуцька // Світ. – Київ, **2026**. – Лип. (№ 14). – С. 4–5.

Як національна науково-освітня мережа стала інфраструктурою міжнародної інтеграції української науки й одним із ключових ресурсів її повоєнного відродження.

72. **Пластун О.** Springer Nature і Pleiades: як західні видавництва обходять антиросійські санкції в науці / О. Пластун, В. Котельникова // Світ. – Київ, **2026**. – Квіт. (№ 7). – С. 6–7.

За деякими даними, на росію накладено понад 26000 санкцій у різних сферах. В цій публікації показано, як західні видавництва допомагають російським науковим установам обходити санкції, при цьому не гребуючи й не зовсім законними схемами. Springer Nature – це провідне світове наукове видавництво. У 2022 році компанія підписала Спільну заяву видавців та оприлюднила власну заяву, в якій засудила війну та висловила підтримку Україні. Крім того, Springer Nature оголосила про припинення нових продажів у росії та Білорусі.

73. **Прокопенко Л.** Основні напрями діяльності Спеціальної групи за інтересами зі штучного інтелекту ІВЛА / Л. Прокопенко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 2 (282). – С. 153–175.

74. **Радіонова Н.** Технічна творчість, інженерінг і дизайн у світлі універсалізму етики доброчесності / Н. Радіонова // Вища освіта України. – Київ, **2025**. – № 3 (98). – С. 102–109.

Пропонується розуміння технічної творчості з позицій філософії освіти, що дає можливість аналізувати інженерну й дизайнерську справу як морально осмислені види діяльності, де технічне знання, творча креативність і моральна відповідальність утворюють єдиний ціннісний комплекс. Основний акцент зроблено на з'ясуванні специфіки етики доброчесності як універсального етичного підходу й етичної вимоги, а також у визначенні можливостей її застосування для аналізу технічної творчості, інженерного мислення та дизайну в морально-етичній площині.

75. **Скіцько В. І.** Інтелектуальні системи прийняття рішень та агентний штучний інтелект як драйвери цифрової трансформації / В. І. Скіцько // Інвестиції: практика та досвід. – Київ, **2026**. – № 2. – С. 152–160.

76. **Список** претендентів та їх наукових (науково-технічних) робіт на призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона у 2026 році // Голос України. – Київ, **2026**. – 26 трав. (№ 101). – С. 5.

77. **Стріха М.** Актуальні напрями розвитку науки й вищої школи : на традиційних читаннях пам'яті професора Віталія Стріхи / М. Стріха // Світ. – Київ, **2026**. – Берез. (№ 6). – С. 6–7.

Щодня російська агресія завдає довіллю України збитків на 80 мільйонів доларів. Ця цифра вражає – але ще більше вражає те, наскільки незначну роль у протидії цьому лиху відіграє наука.

78. **Структура** й обсяги фінансування наукових досліджень та інновацій у наукових установах і закладах вищої освіти Українського

Причорномор'я / О. Є. Рубель, С. М. Степаненко, М. А. Кузнєцова, Т. П. Лозова, О. В. Лабунська // Бізнес Інформ. – Харків, 2026. – № 1 (576). – С. 80–91.

79. **Тарасов О.** Персонологічний метод в науці міжнародного права / О. Тарасов // Per aspera ad astra : на пошану проф. Олександра Григорова до 65-річчя : колект. монографія / Камінська Н., Єделєв Р., Семенчук М., Мицик В. та ін. ; [Н. Камінська та ін. ; за ред. В. Мицика, С. Білоцького] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Навч.-наук. ін-т міжнар. відносин. – Київ, 2025. – С. 93–114

80. **Українська** наукова діаспора: вчора, сьогодні, завтра : [добірка матеріалів] // Світогляд. – Київ, 2025. – Т. 20, № 6 (116). – С. 4–6.

81. **Українська** цивілістична наука в обіймах практики // Юридичний вісник України – Київ, 2026. – 1–15 черв. (№ 12). – С. 22–23.

Василь Крат констатує девальвацію наукових ступенів та кризи цивілістики, де судова практика замінила доктрину. Головними проблемами є плагіат, формалізм публікацій задля звітів та відсутність реального змісту. Суддя закликає до доброчесності, повернення безпідставних виплат за анульовані ступені та звільнення науки від штучних бюрократичних ритуалів.

82. **Усатенко О. В.** Використання штучного інтелекту для виявлення шахрайства в бухгалтерському обліку та аудиту / О. В. Усатенко, М. С. Пашкевич, М. В. Усатенко // Інвестиції: практика та досвід. – Київ, 2026. – № 2. – С. 108–113.

83. **Фрицький І. О.** Перспективи інтеграції академічної та університетської науки в умовах сучасних викликів / І. О. Фрицький // Вісник Національної академії наук України. – Київ, 2024. – № 5. – С. 55–57.

84. **Хлобистов Є.** Природничі науки: від лабораторії до побудови світу / Є. Хлобистов ; спілкувався О. Листопад // Світ. – Київ, 2026. – Лют. (№ 4). – С. 7.

Євген Хлобистов – декан факультету природничих наук Національного університету "Києво-Могилянська академія", доктор економічних наук, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, координатор робочої групи "Екологія та економіка" експертної мережі міжнародної "Кримської платформи". Розмовляємо про те, чому нинішні випускники нечасто обирають природничі професії.

85. **Ходжаян А. О.** Впровадження та використання цифрових екосистем у державному секторі / А. О. Ходжаян, А. М. Чигиринський // Формування ринкових відносин в Україні. – Київ, 2025. – № 2 (285). – С. 5–13.

86. **Чому ІІІ відключає гальма** / підготував Д. Шулікін // Світ. – Київ, 2026. – Берез. (№ 5). – С. 4–5.

87. **Чорнобильський** заповідник – унікальний полігон для науковців // Київський університет. – Київ, 2026. – № 4. – С. 5.

88. **Шашкова Л. О.** Соціальна філософія науки: актуальні контексти і комунікативні практики / Л. О. Шашкова // Соціокультурні практики протидії загрозам російської збройної агресії: монографія / [Губерський Л. В., Бойченко М. І., Маслікова І. І., Предко О. І. та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф., акад. НАН України Л. В. Губерського ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Вишгород, 2025. – С. 30–47.

89. **Швидка З.** Наука в фотооб'єктиві / спілкувалася А. Луканська // Київський університет. – Київ, 2026. – № 2. – С. 5.

Фото- та відеорепортажі випускниці КНУ, біолога та зоолога Зої Швидкої не залишають байдужими відвідувачів Facebook-сторінки Національного антарктичного наукового центру (НАНЦ). Своїми враженнями від зимівлі на "Вернадському" в складі XXX експедиції дослідниця поділилася з нами через відеозв'язок.

90. **Шульга В.** Міжгалузовий діалог триває / В. Шульга // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 4. – С. 4.

25–31 березня вже всьоме відбулася міжгалузева науково-практична конференція, що об'єднала науковців Національної академії наук України і галузових академій; викладачів ЗВО; представників департаментів та управлінь освіти, інститутів післядипломної освіти; адміністрації закладів освіти, учителів, психологів, соціальних педагогів; аспірантів і магістрантів.

91. **Щукіна А.** Танення льодів прискорюється: нові дослідження зміни клімату в Арктиці 2026 [Електронний документ] / А. Щукіна <https://newformat.info/news/tanennia-lodiv-pryskoriuietsia-novi-doslidzhennia-zminy-klimatu-v-arktytsi-2026>.

Науковці оприлюднили нові дані про прискорене танення льодовиків у Арктика, що підтверджують критичні зміни клімату та вплив людської діяльності на екосистему регіону у 2026 році. Аріна Щукіна, студентка Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка.

92. **Юсіпів В.** Метод нескінченного спуску, метод Чакравала та числа Пелля / В. Юсіпів, Т. Юсіпів // У світі математики. – Київ, **2025**. – № 1. – С. 99–108.

Метою роботи є аналіз методів нескінченного спуску та чакравали, їхньої історичної еволюції, математичної структури та сучасних застосувань.

93. **Як Україна** розробляє правила штучного інтелекту // Голос України. – Київ, **2026**. – 10 верес. (№ 176). – С. 3.

Нобелівські премії

94. **Дослідження МОК:** нобелівське визнання, світові тренди, український рахунок / підготував Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2026**. – Лют. (№ 3). – С. 6–7.

Присудження Нобелівської премія з хімії 2025 року Сусуму Кітагаві, Річарду Робсону та Омару Ягі – за розробку металоорганічних каркасних структур засвідчило визнання успіхів у галузі, яка протягом останніх трьох десятиліть перетворилася з академічної екзотики на одну з найдинамічніших тем сучасної хімії та матеріалознавства. Про те, що таке МОК, яку перспективу мають ці структури, в яких галузях можуть використовуватись, і звісно про здобутки наших науковців йшлося в доповіді завідувача кафедри фізичної хімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка академіка НАН України Ігоря Фрицького на засіданні Президії НАН України.

40 років зірці полин. Чорнобильська катастрофа

95. **Васильченко Б.** На станцію був поставлений недосконалий, вибухонебезпечний реактор. До сорокових роковин катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції / Б. Васильченко // Українська літературна газета. – Чернівці, **2026**. – Квіт. (№ 4). – С. 5.

"Сорок років (стільки Мойсей водив іудеїв по пустині після єгипетського полону) минуло від того дня, коли в мальовничому місті Прип'ять, розташованому на березі річки з такою ж назвою, з населенням понад тридцять тисяч осіб, прогрімало... Як на мене, істинних, головних причин того планетарного нещастя ще й досі не названо. Як спочатку, так і донині вся увага сфокусована на експерименті, який у ніч з 25-го на 26-е квітня провели головний інженер Фомін, його заступник Дятлов та персонал станції. Звісно, це так, але головні причини аварії, треба визнати, головні її винуватці були не ті, що були названі на суді". Безпосередніми причинами аварії стали нейтронно-фізичні і конструктивні особливості реактора РВПК-1000, реалізації яких сприяли дії персоналу. Критичну роль у виникненні та розвитку аварії відіграло те, що творці реактора РВПК-1000, знаючи про його недоліки, не сповістили про це експлуатаційний

персонал і не проінструктували його про те, як необхідно діяти, щоб запобігти їх проявам.

96. Лазоришинець В. 40 років зірці полин. Медицина після Чорнобиля: наслідки катастрофи, що триває. Чорнобиль – 300 Хіросім (фізичний факт) / В. Лазоришинець ; підготував О. Саква // Україна молода. – Київ, **2026**. – 22 квіт. (№ 16). – С. 5.

Роки йдуть, а відчуття моторошності аварії на ЧАЕС не зникає. Як і незбагненність явища. Рівень радіації біля реактора був настільки жорстким, що прилади були неспроможні його визначати – й виходили з ладу, адже в деяких місцях він перевищував норму в тисячі разів! Роботи застигали намертво. Пожежники, що прибули до 4-го енергоблоку, бачили світні уламки графіту і піднімали їх руками, не знаючи, що вони смертельно небезпечні. Критичні дози опромінення рятувальники отримали вже в перші години. Загальна кількість смертей унаслідок дії радіації оцінюється в дев'ять тисяч (дані ООН та ВООЗ – 500 тисяч), серед ліквідаторів лік втрат починається з 50 тисяч, десятки тисяч отримали інвалідність. Про медичні аспекти чорнобильської трагедії розмова з президентом Національної академії медичних наук України, керівником Національного інституту серцево-судинної хірургії імені Миколи Амосова, академіком НАН і НАМН України, кардіохірургом Василем Лазоришинцем. В сучасному світі безліч загроз, але ядерна по нищівності незрівнянна ні з чим. Тим часом кремлівський довбень ледь не щодня погрожує світу атомним ударом. Небезпека чатує на людей і в разі свавільного застосування наукових відкриттів у клонуванні, генетичній інженерії, спробах створення мілітарних біороботів, недбалого дослідження вірусів, поширенні грізних патогенів, втрати контролю над складними системами штучного інтелекту, виробництва зброї на основі нанотехнологій, біотероризму тощо.

97. **Луканська А.** "Від радіоактивного йоду респіратори ставали брунатно-червоними" / А. Луканська // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 4. – С. 6–7.

Від вибуху на Чорнобильській АЕС минуло сорок років, проте щоразу у квітні ми подумки повертаємося до тих трагічних подій. Своїми спогадами про пекельну весну 1986-го поділився відомий український вчений Борис Лещенко, на той час доцент кафедри ядерної фізики КДУ. З перших днів співробітники кафедри та Проблемної лабораторії ядерної фізики Київського державного університету брали участь у ліквідації наслідків аварії. За безпрецедентне злочинне недбальство люди платили своїм здоров'ям і життям, рятуючи світ від розбурханого атому. Після пекельної зміни втомлені ліквідатори не просто отримували небезпечні дози, а й самі ставали джерелом радіоактивного опромінення.

98. **Остролюцька Л.** Чорнобиль – 40: незавершена історія / Л. Остролюцька // Світ. – Київ, 2026. – Трав. (№ 9). – С. 5.

Спільне виїздне засідання президій НАН і НАМН України в зоні відчуження Чорнобильської атомної електростанції.

Наука під час війни

99. **Волкова Г.** Кинути "Оком". Як українські інженери рятують життя військових без допомоги держави / Г. Волкова // Україна молода. – Київ, 2026. – 20 трав. (№ 20). – С. 7.

Прилад дистанційного спостереження під назвою "Око", який віднедавна почав з'являтися на передових позиціях ЗСУ, бачить на відстань 10 кілометрів при ясній погоді. З його допомогою можна коригувати також артилерійський вогонь. Автор унікальної розробки – 67-річний кременчуківець Олександр Колотієвський, досвідчений інженер-механік, автор винаходу в галузі електротехніки та більш ніж десятка втілених рацпропозицій.

100. **Галата С.** Науковці сідають "за парти". Щоб набути нових навичок і компетентностей / С. Галата // Світ. – Київ, **2026**. – Берез. (№ 5). – С. 1.

Науковці – це люди, які галузі свого професійного інтересу знають, скажімо так, достеменно. І нині ці вчені – і провідні, і молоді, і початківці – масово і добровільно сідають "за парти", щоб набути нових навичок і компетентностей, розвинути підприємницьке мислення і навчитися комерціалізувати результати своєї роботи. Адже прагнуть, щоб їхні наукові здобутки були корисними для суспільства, а не осідали в архівах.

101. **Галиця І.** Від популяризації досліджень до системної пропаганди науки / І. Галиця, О. Лайко, О. Рубель // Світ. – Київ, **2026**. – Серп. (№ 16). – С. 3.

102. **Горбаль Я. М.** Українська наука проти історичних спотворень: руйнація міфів путінізму в умовах гібридної війни / Я. М. Горбаль // Актуальні проблеми філософії та соціології. – Одеса, **2024**. – Вип. 50. – С. 33–37.

103. **Длігач А.** "Україна у недалекому майбутньому буде найбезпечнішим місцем на планеті". Світ уже ніколи не буде колишнім, тому варто шукати своє місце у вирі майбутніх неминучих подій / А. Длігач // Україна молода. – Київ, **2026**. – 27 трав. (№ 21). – С. 6–7.

Прогнозування майбутнього – справа невдячна, але якщо за розрахунки береться відомий футуролог, ставити під сумнів його теоретичні висновки немає сенсу. Це зайвий раз довів черговий гість ютуб-канала "Дума.Й" математик, підприємець, доктор економічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, засновник Advanter Group та співзасновник центру економічного відновлення Андрій Длігач. За його словами, наразі світ стоїть перед небаченими досі змінами, у центрі яких перебуває Україна.

104. **Калакура Я. С.** Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів / Я. С. Калакура // Архіви України. – 2022. – № 4. – С. 19–45.

105. **Кармазіна М.** Цінності гібридного світу в умовах когнітивних воєн / М. Кармазіна // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 3. – С. 17–18.

Ідею цінностей світу актуалізував Рональд Інглегард – політолог і соціолог, що викладав у Мічиганському університеті, очолював Центр політичних досліджень при Інституті соціальних досліджень згаданого університету. Саме він запропонував зацікавленим новий кут зору на світ, обґрунтувавши новітні для свого часу теорії, що пояснювали трансформації.

106. **Листопад О.** Карта науки: як Україна буде дослідницькі інфраструктури / О. Листопад // Світ. – Київ, 2026. – Черв. (№ 12). – С. 4–5.

107. **Логвинюк Т.** Соціально-гуманітарний вимір формування образу науково-технічного прогресу в Україні через призму військової техніки 2019–2022 / Т. Логвинюк // Український літопис. – Переяслав, 2026. – Вип. 7. – С. 69–75.

108. **Москаленко С. О.** Сучасні зміни частоти періодів повторюваності сніго-дощових паводків на річках в басейні Тиси / С. О. Москаленко // Гідрологія, гідрохімія і гідро екологія. – Київ, 2025. – № 3 (77). – С. 50–57.

109. **Остапчук О.** Археологія під обстрілами: як війна трансформує дослідження минулого України / О. Остапчук // Український літопис. – Переяслав, 2026. – Вип. 7. – С. 91–99.

110. **Подолати** невидиму мембрану / підготувала С. Галата // Світ. – Київ, 2026. – Лип. (№ 14). – С. 6.

Київський академічний університет та науковий парк Academ.City провели Демо-день програми "Наука – Бізнес" 2026.

111. **Сімахова А.** Університети як центри реінтеграції ветеранів / А. Сімахова ; досвід США для України // Світ. – Київ, **2026**. – Лип. (№ 14). – С. 8.

Над чим працює наука в часи повномасштабної війни.

112. **Як судитися** з агресором за шкоду, заподіяну науці й природі? / записав О. Листопад // Світ. – Київ, **2026**. – Лип. (№ 14). – С. 7.

Науковці підраховують збитки, завдані російським обстрілом Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України.

Наукова періодика

113. **Радченко А.** Наукова періодика НАН України: підсумки року і тенденції / А. Радченко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 5–22.

Мета статті – стисло показати й проінтерпретувати актуальний стан періодичних видань НАН України у частині наповнення редакційних портфелів на основі результатів кількісного опитування членів редакційних колегій і редакцій наукових журналів.

114. **Шумілова А.** Гендерна проблематика у контексті європейської стратегії України на сторінках бібліографічних показників: джерелознавчий аспект / А. Шумілова, П. Штих // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 91–109.

Шляхом бібліографічного та джерелознавчого аналізу різних публікацій, бібліографічних показників, монографій, статей, дисертацій надати науковий огляд розробки теми у різних галузях знань стосовно висвітлення гендерної проблематики в Україні та ступінь її розкриття. Дослідження свідчить про значну увагу вчених різних галузей знань і політиків у галузі вказаної проблеми, але, попри значні зрушення у соціальних і політичних питаннях, поняття гендерної рівності остаточно не визначено і викликає дискусії, що залишається актуальним для подальшого обговорення та впровадження.

Філологія

115. **Баган О.** Як Україні співіснувати з російською цивілізацією? / О. Баган // Українська літературна газета. – Чернівці, **2026**. – Трав. (№ 5). – С. 4–5.

Головні тези виступу Олега Багана в публічній дискусії "Російська культура як засіб масового ураження", які відбулася в книгарні "Сенс" 5-го травня 2026 р. з ініціативи Національного університету "Києво-Могилянська Академія" (президент – Сергій Квіт). Російська цивілізація була створена на основі догматичного православ'я протягом XIV–XVI ст. Суттю політичного самоствердження московських еліт стало агресивне сприйняття Заходу, себто католицизму і протестантизму. На цій догмі були виховані кілька поколінь. Найбільшим викликом для Московського царства від початку XV ст. (доба правління князя Вітовта) стало максимальне розширення володінь Великого князівства Литовського. Метяфорично саме невеликий литовський народ можна назвати найбільшим трансформатором Європи. Адже через розвиток Великого князівства Литовського надзвичайно розширилися межі Середньої Європи. Нинішня війна Росії в Україні є передусім війною за Середню Європу, яку Росія втратила внаслідок краху СРСР в 1991 році. Тому для росіян ця війна має винятково сакральні ознаки й виміри: це війна за те, щоб знову стати наддержавою світу.

116. **Гнатюк Л.** Правопис без міфів: пояснює мовознавиця / Л. Гнатюк ; розмову вела Л. Кіт // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 4. – С. 3.

26 березня в Україні набув чинності оновлений "Український правопис", і навколо нього знову точаться дискусії. Про те, що насправді змінилося і чого чекати далі, ми поспілкувалися з учасницею робочої групи із внесення редакційно-технічних виправлень до тексту "Українського правопису",

професоркою кафедри української мови та прикладної лінгвістики ННІ філології Лідією Гнатюк.

117. **Денисенко А.** Фелікс Равесон. Про звичку / А. Денисенко // Критика. – Київ, 2025. – Листоп. – Груд. (число 11/12). – С. 3. – Рец. на кн.: Про звичку / Ф. Равесон ; переклад із франц. П. Бартусяк. – Львів: Синтеза, 2025.

Фелікс Равесон (1813–1900) – філософ, представник французького спіритуалізму, жодної праці якого ще не було перекладено українською. У невеличкій праці "Про звичку" Равесон пропонує свій розв'язок класичної філософської проблеми, а саме феномену "звички". Звичка несе світло у глибину й темряву природи. Для Равесона звичка є не просто автоматичною дією. Це місток між свідомістю (духом) і природою (матерією).

118. **Дзюла Ю.** Минувшина вкотре нагадує, що українці – найталановитіший народ в світі, мабуть, тому й такий багатостраждальний / Ю. Дзюла // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Квіт. (№ 4). – С. 20.

31 березня в Національному музеї літератури України в Києві відбулася презентація антології "Княжі учти" Василя Яременка. У цій антології відомий дослідник літератури, професор Василь Васильович Яременко зробив спробу реконструювати репертуар князівських учт XI – початку XIII ст. від напівлегендарного (бо)Яна та реального Ларіона – до Данила Заточника. Книга постає як науково-художнє прочитання Іпатського списку найдавнішого нашого літопису українськими очима.

119. **Мосенкіс Ю.** Моріс Метерлінк – у Києві / Ю. Мосенкіс // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Черв. (№ 6). – С. 15.

Матеріал присвячено знаковій культурній події – презентації видання "Вибраних творів" видатного бельгійського драматурга-символіста, лауреата Нобелівської премії Моріса Метерлінка (Київ: Видавництво Жупанського, 2025) у перекладах знаного письменника й науковця, лауреата Премії Федерації Валлонія-Брюссель у галузі художнього перекладу,

заслуженого працівника культури України Дмитра Чистяка за участі Посольства Королівства Бельгія в Україні, Французького Інституту в Україні, а також знакових діячів української культури та науки. Автор публікації Юрій Мосенкіс – доктор філологічних наук, професор КНУ ім. Тараса Шевченка, почесний академік Національної академії мистецтв України. Стаття Мосенкіса висвітлює важливість популяризації світової класики в українських перекладах, а також фіксує інтеграцію спадщини європейського символізму в сучасний культурний простір столиці України.

120. **Сабріє С.** Гарний переклад – не лише з мови на мову, а ще й з культури в культуру / С. Сабріє ; спілкувалася А. Луканська // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 3. – С. 22–23.

Літературний переклад – важливий чинник розвитку мови й утворення народу, який говорить цією мовою. Про те, чому треба перекладати світову класику кримськотатарською та укладати нові словники, відбулась розмова з асистенткою кафедри тюркології Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидатом філологічних наук Сабріє Сластьон".

121. **Споденець І.** Як українські фізики приборкували енергію зірок [Лаврентьєв Олег Олександрович] / І. Споденець // Світ. – Київ, 2026. – Лип. (№ 13). – С. 1, 6.

Саме з Харковом пов'язана професійна наукова діяльність дослідника Олега Лаврентьєва. Він висловив ідею щодо використання керованого термоядерного синтезу ще наприкінці 1940-х років. Згодом ці ідеї стали відправною точкою його багаторічної роботи в Харківському фізико-технічному інституті, де отримали розвиток у вигляді експериментальних і теоретичних досліджень плазми. З 2017 року Україна бере участь у реалізації Європейської дорожньої карти розвитку термоядерного синтезу в межах консорціуму EUROfusion за підтримки програми Євратом. Головною метою цього масштабного міжнародного проєкту є створення

та введення в експлуатацію першої термоядерної електростанції до 2050 року.

122. **Ступка В.** Світло з темряви: чому нашій літературі сьогодні так гостро бракує людини? / В. Ступка // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Черв. (№ 6). – С. 23.

Це резонансна публіцистично-критична стаття письменника Василя Ступки. Автор порушує глибокі філософські та художні проблеми сучасної української культури в часи екстремальних історичних випробувань. Ключові тези та проблематика статті: критика літературного процесу: Василь Ступка констатує, що українське літературне середовище перебуває у стані шторму, тоді як столична критика та експерти за інерцією продовжують фокусуватися на "постмодерністських іграх і деконструкціях", які втратили колишню актуальність. Народження "нової прози": автор фіксує появу нової хвилі літератури – екстремальної, окопної, тривожної та волонтерської. Ця література прагне миттєво зафіксувати реальність, яка змінюється надто швидко. Матеріал став важливою частиною дискусії про те, якою має бути повоєнна та воєнна проза, аби не втратити зв'язок із класичною українською традицією психологічного роману та залишитися документом епохи, що має художню цінність.

123. **Торак Т.** Restitutio Memoriae: штрихи до наукового доробку Костянтина Кузика / Т. Торак // Слово Просвіти. – Київ, 2026. – 7–13 трав. (№ 18). – С. 7.

У рамках проєкту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міжнародної школи україністики НАН України та Інституту літератури вперше надруковано науковий доробок Костянтина Кузика (1909–1989), що репрезентує розмаїті студії неналежно поцінованого літературознавством письменника, громадського діяча.

124. **Черемська О. С.** Моделювання академічного дискурсу як інструмент інтенсифікації навчання наукової мови / О. С. Черемська,

І. М. Ходарєва // Лінгвістичні дослідження. – Харків, 2026. – Вип. 64. – С. 390–403.

125. **Чернецький В.** Західна славістика: зміна парадигми / В. Чернецький // Критика : Міжнародний огляд книжок та ідей. – Київ, 2025. – Листоп. – Груд. (число 11/12). – С. 2–6.

Автор: літературознавець, кінознавець, професор славістики та директор Центру російських, східноєвропейських та євразійських студій в університеті Канзасу Віталій Чернецький розмірковує про нові виклики західної славістики, подолання імперських наративів і утвердження українського голосу у світовій гуманітарній науці.

126. **Шопін П.** Translation Studies in Ukraine as an Integral Part of the European Context / П. Шопін // Критика. – Київ, 2025. – Листоп. – Груд. (число 11/12). – С. 10. – Рец. на кн.: Перекладознавство в Україні як інтегральна частина європейського контексту. М. Djovcos, I. Hostova, M. Kusa, E. Perez (eds.). Bratislava: VEDA, Publishing House of the Slovak Academy of Sciences, 2023.

Збірку "Перекладознавство в Україні як інтегральна частина європейського контексту" було укладено у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Вона постала за результатами конференції, що відбулась у Братиславі 12–13 травня 2022 року й мала на меті підтримати українських колег та зробити українське перекладознавство помітнішим в європейському дискурсі.

127. **Штефан А.** Академічні службові твори: проблеми авторського права та відкритої науки / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – Київ, 2026. – № 1. – С. 52–63.

Персоналії філологів

Бадзьо Юрій Васильович – літературознавець, публіцист

128. **Кампо В.** Мислитель, якого погано чули [До 90-річчя від народження Юрія Бадзьо] / В. Кампо // Україна молода. – Київ, 2026. – 8 лип. (№ 27). – С. 12.

Книжка Володимира та Сергія Кампо "Юрій Бадзьо: Філософія антиімперського/антифашистського спротиву України" (Ужгород: Карпати, 2024) фігурувала у тогорічному рейтингу всередині номінаційного списку рубрики "політологія/соціологія/культурологія". Аналізуючи колоніальну політику російського імперського тоталітаризму/фашизму, геніальний філософ і Мислитель, дисидент-політв'язень совєтських таборів Юрій Васильович Бадзьо (1936–2018) виявив закономірний характер московських воєн проти України. Це відкриття він зробив на основі фундаментальної критики цієї політики у безсмертному трактаті "Право жити: Україна в складі ССРСР, людина в системі тоталітарного соціалізму" (К.: Таксон, 1996).

Завадовський Іван Іванович – мовознавець

129. **Волощенко С. А.** Мовознавець Іван Завадовський як дослідник Христинопільського Апостола XII ст. / С. А. Волощенко, О. С. Охріменко // Українська біографістика. – Київ, 2025. – Вип. 26. – С. 173–195.

Автор навчальних посібників із загального та українського мовознавства. Одним із перших в історії науки про мову збагатив посібник із загального мовознавства фактами української мови.

Ожешко Еліза – письменниця, есеїстка, перекладачка

130. **Літераторка** епохи позитивізму. До 185-річчя від дня народження Е. Ожешко (1841–1910) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – Київ, 2026. – № 2, 2026, 2 кварт. – С. 65–71.

Еліза Ожешко (1841–1910) належить до найважливіших постатей польської літератури другої половини XIX століття. Учасниця подій Січневого повстання, письменниця, публіцистка й громадська діячка, вона

поєднала романтичну традицію з позитивістською програмою суспільних реформ. У своїх романах і новелах Ожешко порушувала питання емансипації жінок, становища селян і євреїв, соціальної нерівності та моральної відповідальності, а її творчість стала одним із найповніших літературних свідчень доби після 1863 року. Еволюція суспільних поглядів Ожешко виразно помітна в її романах. Вона створює типи позитивних героїв: інженера, промисловця, лікаря, а навіть – попри виразно світську орієнтацію – освіченого священника.

Синиченко Олекса Пантелійович – автор унікальної лексикографічної роботи "Скарбниця української мови. Природа. Словник понять"

131. Грицик Л. Глибини "Книжково-часописного моря" Олекси Синиченка / Л. Грицик // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Лип. (№ 7). – С. 19.

Це літературознавча стаття відомого українського філолога, доктора філологічних наук і професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Людмили Василівни Грицик. Об'єкт дослідження: Олекса Синиченко – видатний український перекладач (зокрема з грузинської мови), літературний критик, редактор та бібліограф, який присвятив життя дослідженню української та світової літератури в періодиці та книжкових виданнях.

Чередниченко Дмитро Семенович – письменник, поет, перекладач-литуаніст

132. Чистяк Д. Українсько-литовське вшанування Дмитра Чередниченка / Д. Чистяк // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Липень (№ 7). – С. 2.

У межах V Міжнародної науково-практичної конференції "Україна-Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі" в Навчально-науковому інституті філології Київського національного університету імені Тараса

Шевченка за сприяння Посольства Литовської Республіки в Україні, з ініціативи Голови організаційного комітету, професора кафедри полоністики Ігоря Корольова та Національної спілки письменників України 25 червня відбувся круглий стіл до 90-ліття відомого українського культурного діяча, письменника, науковця та перекладача-литуаніста, незабутнього Дмитра Семеновича Чередниченка (1935–2021).

Чистяк Дмитро Олександрович – письменник, перекладач, літературний критик, науковець-філолог

Щавурський Борис Богданович – поет, літературознавець, редактор

133. Дяк О. Дмитро Чистяк і Борис Щавурський – лауреати премії імені Володимира Свідзінського–2026 / О. Дяк // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Трав. (№ 5). – С. 18.

Дмитро Чистяк – поет, перекладач із англomовних, романських і слов'янських літератур. Автор поетичних і прозових творів, літературознавчих і мовознавчих досліджень, літературно-критичних статей, перекладач із англomовних, романських і слов'янських літератур (понад 80 окремих видань і 400 публікацій), а також французькою мовою. Одна з найпомітніших постатей у сучасному українському літературному просторі, чий творчий шлях тісно пов'язаний як з українською, так і з франкомовною культурою. За свою поетичну діяльність він удостоєний численних престижних нагород у Франції та Бельгії. Це свідчить про те, що його поетичне слово органічно сприймається у європейському інтелектуальному середовищі. Дмитро Чистяк пише вірші українською та французькою мовами.

Борис Щавурський – поет, літературознавець, редактор.

Яременко Василь Васильович – філолог

134. Дзюла Ю. Минувшина вкотре нагадує, що українці – найталановитіший народ в світі, мабуть, тому й такий багатостраждальний...

/ Ю. Дзюла // Українська літературна газета. – Чернівці, **2026**. – Квіт. (№ 4). – С. 20.

Василь Яременко у своєму поважному віці доклав титанічних зусиль, щоб кожен свідомий українець тримав у руках "букет квітів" – антологію репертуару князівських учт 11 – поч. 13 ст. ("Княжі учти", антологія. Упор. – Василь Яременко). 31 березня в Національному музеї літератури України в Києві відбулася презентація антології "Княжі учти" Василя Яременка.

135. Педоряка С. У Майорщині вшанували пам'ять видатного науковця [Яременко Василь Васильович] / С. Педоряка // Українська літературна газета. – Чернівці, **2026**. – Квіт. (№ 4). – С. 37.

20 квітня 2026 року у Майорщині (Гребінківська міська територіальна громада Лубенського району Полтавської області) відбулася зворушлива та знакова подія – відкриття меморіальної дошки видатному українському вченому, досліднику української літератури, професору Василю Васильовичу Яременку. Понад тридцять п'ять років він присвятив роботі в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: з жовтня 1966 до січня 2001 року працював на факультетах журналістики та філологічному викладачем, старшим викладачем, доцентом, а згодом професором. Василь Яременко є автором понад двохсот наукових праць, упорядником десятків видань класики українського письменства.

Бібліотеки підтримують науку

136. Галицька С. Інформаційний пошук в електронному каталозі Британської бібліотеки на прикладі українських колекцій / С. Галицька // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 75–90.

Дослідження практики організації бібліотечних фондів Британської бібліотеки, зокрема, її українських колекцій, актуалізації електронного каталогу, оптимізації та розширення можливостей бібліотечно-інформаційної системи. Методологія дослідження ґрунтується на

використанні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (узагальнення, системності, класифікації, описовому). Завдяки високій якості організації власного фонду Британська бібліотека є сховищем інтелектуальної спадщини історичних документів світу. Це – культурна установа світового значення, яка зібрала багато мільйонів документів і застосовує інноваційні технології в усіх бібліотечних процесах, завдяки чому її інформаційно-пошукова система є ефективною. Британська бібліотека як визначний культурний і дослідницький центр забезпечує повноту охоплення, облік і збереження національного архіву публікацій Великої Британії, іноземних матеріалів, зокрема, українських, і надає зручний доступ як до власних фондів, так і до світових інформаційних баз даних, тобто виконує важливу роль у розвитку бібліотечної справи на міжнародному рівні.

137. **Гарагуля С.** Перспективи розвитку наукових бібліотек як центрів системної підтримки наукових досліджень / С. Гарагуля // *Бібліотечний вісник*. – Київ, 2026. – № 1 (281). – С. 59–74.

Запропонована модель центру підтримки досліджень передбачає інтегровану участь бібліотеки в усіх етапах дослідницького циклу: формуванні інформаційної бази, управлінні науковими даними, підготовці публікацій, виборі каналів наукової комунікації, оцінюванні наукової продуктивності та збереженні результатів досліджень. Саме бібліотека володіє унікальним поєднанням інфраструктурних ресурсів, експертизи в галузі інформаційного менеджменту та нейтральної інституційної позиції, що дає можливість їй виступати координаційним центром між дослідниками, адміністрацією установи та зовнішніми інформаційними системами. Для українських наукових установ модель центру підтримки є особливо обґрунтованою з огляду на фрагментованість дослідницької інфраструктури, обмеженість фінансових можливостей та необхідність раціонального використання технологічних ресурсів і людського капіталу. Концентрація сервісів підтримки досліджень на базі бібліотеки дає змогу уникнути дублювання функцій, забезпечити стандартизацію процесів і створити єдину точку доступу до сервісів для науковців.

138. **Головчук О.** Вплив читання на культурно-інтелектуальний, особистісний, соціальний та духовний розвиток молоді / О. Головчук, О. Гусак // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 110–125.

Мета статті – дослідити вплив читання на культурно-інтелектуальний, особистісний, соціальний та духовний розвиток сучасної молоді, відзначити роль бібліотек у цьому процесі. Методологія дослідження відповідає вимогам теоретичного вивчення із застосуванням методів дедукції та екстраполяції, а також практичного дослідження – опитування 80 молодих осіб, які навчаються у закладі вищої освіти (Мукачівський державний університет). Цей вплив є важливим і усвідомленим самими читачами: вони підкреслюють, що набувають якостей, які допомагають їм успішніше взаємодіяти зі світом, уникати непорозумінь, незадоволеності життям і песимізму.

139. **Дем'янюк Л.** Бібліотечна мережа знань Статуту Організації Об'єднаних Націй: концептуальні пропозиції та функціональні пріоритети / Л. Дем'янюк // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 46–58.

Бібліотечна мережа знань Статуту ООН формується як нова інституційна модель міжнародного бібліотечного співробітництва в контексті згорання Програми депозитарних бібліотек ООН та трансформації підходів до поширення й використання офіційної інформації Організації. Визначено, що окреслена ініціатива концептуалізується як інструмент утвердження знань про Статут Організації Об'єднаних Націй, протидії дезінформації в глобальному інформаційному просторі та посилення ролі бібліотек у системі глобального управління знаннями. Результати дослідження формують аналітичне підґрунтя для подальшого наукового осмислення функціонування окресленої ініціативи в межах бібліотекознавства та інформаційних наук.

140. **Донський Б.** Диференційоване обслуговування користувачів з особливими потребами у бібліотеках: досвід війни / Б. Донський // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 36–45.

Обґрунтовано необхідність актуалізації концепції диференційованого обслуговування, зокрема, оновлення та розширення переліку вразливих груп населення, для яких передбачено застосування диференційованого підходу в наданні інформаційних послуг бібліотекою: до класичної класифікації осіб з особливими потребами додано людей, котрі постраждали внаслідок війни, та дітей, позбавлених батьківського піклування. Розглянуто найуспішніші кейси українських бібліотек. Інклюзивна компетентність бібліотечного працівника у диференційованому обслуговуванні користувачів бібліотеки є однією з ключових навичок, необхідних для функціонування безбар'єрного простору.

141. Клименко О. 100-річчя Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / О. Клименко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 156–165.

142. Ковальчук Г. Дослідження друкованої історико-культурної спадщини України в Інституті книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в 2025 р. / Г. Ковальчук // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 23–35.

Незважаючи на складний час, в який відбувались дослідження (війна, обстріли, часте відключення світла, що унеможливлювало здійснення дослідження, ведення баз даних пам'яток), студіювання як окремих пам'яток друкованої історико-культурної спадщини, так і бібліотечних зібрань відбувалось і має свої незаперечні результати, представлені у статті.

143. Науменко С. XXIII Форум медичних бібліотек України / С. Науменко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 166–171.

В рамках відзначення 95-річного ювілею Національної наукової медичної бібліотеки України 15–16 жовтня проведено XXIII Міжнародну науково-практичну конференцію "Медичні бібліотеки України: поєднання досвіду, мудрості, знань".

144. **Сокур О.** Особливості отримання бібліотеками обов'язкового примірника документів в Україні та за кордоном / О. Сокур, О. Клименко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 1 (281). – С. 145–155.

145. **Dubrovina L. A.** Regulatory and legal framework, research, and prospects for artificial intelligence implementation in archival and library affairs in Ukraine: an analytical review / L. A. Dubrovina, Y. S. Kovtaniuk, S. S. Harahulia // Science and innovation. – Kyiv, **2025**. – Vol. 21, № 5 (125). – С. 18–32.

Нормативно-правове забезпечення, наукові дослідження і перспективи впровадження ІІІ в архівній та бібліотечній справі України: аналітичний огляд.

Міжнародне наукове співробітництво

146. **Павлишин М.** Україністика в Австралії / М. Павлишин // Світ. – Київ, **2026**. – Трав. (№ 10). – С. 3.

Марк Павлишин – лауреат найвищої відзнаки НАН України Золотої медалі імені В. І. Вернадського.

147. **Пивоваров Є.** "Українська наука – більше політичної підтримки, більше інвестицій і більше можливостей" / Є. Пивоваров ; спілкувалася С. Галата // Світ. – Київ, **2026**. – Лют. (№ 4). – С. 6.

Під час війни підтримка союзників і міжнародних партнерів – безцінна для України. Особливо важлива міжнародна співпраця й підтримка для науковців. Чи збільшилася за останні роки кількість заявок і перемог українських учених у конкурсах програми "Горизонт Європа"? Як участь українців у європейських конкурсах впливає на європейську науку? Які можливості для українських науковців та інноваторів відкриває створення Міжнародної коаліції підтримки науки, досліджень та інновацій в Україні? На ці та інші запитання ми попросили відповісти радника з питань науки й інновацій Представництва ЄС в Україні Єгора Пивоварова.

148. **Чистяк Д.** Нові, 29-ті Гончарівці: З "обвугленого часу" – до "майбутнього сонцестояння"... / Д. Чистяк, О. Балабко // Українська літературна газета. – Чернівці, **2026**. – Квіт. (№ 4). – С. 2.

Доброю традицією стало відзначення у день народження Майстра, 3 квітня, лауреатів Міжнародної німецько-української премії імені Олеся Гончара у гостинних стінах Національного музею літератури України. 29 років поспіль вручається молодим авторам до 30 років ця відзнака, заснована 1996-го німецькими меценатами Тетяною Куштивською, Дітером Карренбергом, Національною спілкою письменників України та родиною письменника.

149. **Яскула С.** Симпозіум "Міжкультурні відносини в час поляризації" / С. Яскула // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 4. – С. 10–11.

Науковий симпозіум "Міжкультурні відносини в час поляризації" (Intercultural Relations in the Age of Polarisation), що відбувся 23–25 березня в Кракові (Польща), був організований кафедрою теорії та міжкультурних досліджень Інституту міжкультурних студій Факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету. Захід мав міждисциплінарний характер і зібрав дослідників, які представляли наукові центри Центрально-Східної та Західної Європи, зокрема України, Швеції, Німеччини, Туреччини та Польщі.

Наука за кордоном

150. **Кармазіна М.** Цінності гібридного світу в умовах когнітивних воєн / М. Кармазіна // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 3. – С. 17–18.

Серед низки особливостей нинішнього світу чи не найбільш очевидною є домінантна увага (експертів, аналітиків, науковців та ін.) до проблематики, пов'язаної з цінностями. Ідею цінностей світу актуалізував Рональд Інглегард – політолог і соціолог, що викладав у Мічиганському університеті, очолював Центр політичних досліджень

при Інституті соціальних досліджень згаданого університету. Саме він запропонував зацікавленим новий кут зору на світ, обґрунтувавши новітні для свого часу теорії, що пояснювали трансформації.

151. **Мельник-Хоха Г.** Електронні наукові ресурси провідних світових бібліотек та архівних установ: стан та особливості формування / Г. Мельник-Хоха, В. Мудроха // Бібліотечний вісник. – Київ, **2026**. – № 2 (282). – С. 30–43.

152. **Хільчевський В. К.** Особливості гідрографії та водні ресурси Угорщини / В. К. Хільчевський // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – Київ, **2025**. – № 3 (77). – С. 6–18.

Національна академія наук України

153. **Від Національної академії медичних наук України** // Урядовий кур'єр. – Київ, **2026**. – 20 черв. (№ 129). – С. 16.

Про вибори на вакансії дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАМН України.

154. **Вчені-юристи** підбили підсумки діяльності за 2025 рік // Юридичний вісник України. – Київ, **2026**. – 1–15 трав. (№ 9). – С. 6.

155. **Загородній А.** Академія в час випробувань: підсумки року та пріоритети розвитку / А. Загородній ; на загальних зборах НАН України працювали: С. Галата, О. Листопад, Л. Остролуцька, Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2026**. – Квіт. (№ 8). – С. 3.

156. **Загородній А.** "Моя мета – бачити Академію потужним інтелектуальним двигуном держави" / А. Загородній ; розпитувала Л. Остролуцька // Світ. – Київ, **2026**. – Лют. (№ 3). – С. 4.

Президент НАН України відповідає на запитання газети "Світ".

157. **Копиленко О.** Академічна освіта – це особливе соціальне благо, хто б там що не казав... / О. Копиленко ; розмову вів В. Ковальський // Юридичний вісник України. – Київ, **2026**. – 1–15 черв. (№ 12). – С. 19–21.

Олександр Копиленко розповідає про роботу ТСК Верховної Ради зі збереження академічного сектору науки. Основна мета – розробка нового законодавства та стратегії розвитку НАН України. Попри проблеми з фінансуванням та дебюрократизацією, вчений наголошує на стратегічній ролі науки для оборони, економіки та євроінтеграції в умовах війни.

158. **Наука** – невіддільна частина стійкості держави // Світ. – Київ, 2026. – Квіт. (№ 8). – С. 1.

23 квітня у Великому конференц-залі НАН України й водночас у режимі відеоконференції на окремих утворених дільницях відбулася сесія Загальних зборів НАН України.

159. **Наукові** пошуки, дослідження та досягнення у цифрах і фактах : про що говорили у виступах учасники Загальних зборів НАН України / на загальних зборах НАН України працювали: С. Галата, О. Листопад, Л. Остролуцька, Д. Шулікін // Світ. – Київ, 2026. – Квіт. (№ 8). – С. 4–5.

Національна академія педагогічних наук України

160. **Гордієнко В.** Товканець Ганна – почесний доктор НАПН України / В. Гордієнко // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 6. – С. 14.

Товканець Ганна Василівна – зав. каф. теорії та методики початкової освіти; Почесний доктор НАПН України.

161. **Дімітров Д.** Інститут вищої освіти НАПН України: діяльність і перспективи / Д. Дімітров // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 6. – С. 12–13.

Презентація діяльності та напрацювань Інституту вищої освіти НАПН України. 18 червня 2026 р. на засіданні Президії НАПН України відбулася презентація та обговорення результатів наукової та науково-організаційної діяльності Інституту вищої освіти НАПН України (далі–Інститут) за 2021–2026 рр.

Вчені КНУ – учасники світових наукових проектів

162. **Грищенко В.** Чому спішать лелеки, не чекаючи тепла? / В. Грищенко // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 2. – С. 6.

Наукові дослідження у Канівському природному заповіднику.

163. **Кіт Л.** Життя і щастя в Східній Африці / Л. Кіт // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 1. – С. 6.

Директорка Центру дослідження країн Африки КНУ Вікторія Улиганець поділилася особистими спостереженнями за життям племен Східної Африки.

164. **Кіт Л.** Професор у бойовому строю / Л. Кіт // Київський університет. – Київ, **2026**. – № 3. – С. 3.

14 березня, у День українського добровольця, Президент України Володимир Зеленський вручив Орден "За заслуги" III ступеня директорові ННЦ "Інститут біології та медицини" Дмитру Лукашову.

Видатні особистості в науці

Про людей, чії досягнення і творіння, завдяки інтелекту, наполегливій праці та таланту, наближали до знакових подій і залишили яскравий слід в історії України і світу. Їх надзвичайна праця і відкриття сприяють прогресу людства.

Блажков Ігор Іванович – диригент

165. **Бентя Ю.** Музика минулого і майбутнього [Блажков Ігор Іванович] / Ю. Бентя // Критика. – Київ, **2026**. – Січ. – Лют. (число 1/2). – С. 38.

Музикознавиця, музична і театральна критикиня Юлія Бентя повідомила, що на 90-му році життя помер український диригент Ігор Блажков – ключова постать "Київського авангарду" та ініціатор "архівної революції" в українській музиці. Унікальність постаті Блажкова в тому, що він не цурався праці, яку чимало виконавців вважають негідною артиста. Саме він у другій половині XX століття став першим виконавцем десятків творів із так званого "бахівського архіву" – колекції, яка довгий час зберігалася

спочатку в бібліотеці Київської консерваторії, а згодом була передана до щойно створеного Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва УРСР.

Валяшко Микола Овксентійович – вчений у галузі хімії та фармації

166. **Поборник** фармацевтичної освіти в Україні. До 155-річчя від дня народження М. О. Валяшка (1871–1955) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – Київ, **2026**. – № 2, 2026, 2 кварт. – С. 36–43.

Микола Валяшко – видатна постать в історії української науки, чие ім'я нерозривно пов'язане зі встановленням вітчизняної фармацевтичної та хімічної освіти й науки. Доктор хімічних і фармацевтичних наук, професор, заслужений діяч науки УРСР був не лише ґрунтовним дослідником, а й талановитим організатором, котрий увійшов в історію української науки як фундатор і перший ректор Харківського фармацевтичного інституту (нині – Національний фармацевтичний університет).

Виноградський Сергій Миколайович – мікробіолог, еколог, ґрунтознавець, іноземний член Лондонського королівського товариства

167. **Вергунов В.** Киянин С. М. Виноградський (1856–1952) український геній, що випереджав свій час / В. Вергунов // Світогляд. – Київ, **2025**. – Т. 20, № 6 (116). – С. 43–47.

Доктор сільськогосподарських та історичних наук Віктор Вергунов (Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН, м. Київ) розповідає про життєвий шлях і науковий спадок мікробіолога Сергія Виноградського, який відкрив процес хемосинтезу та заклав фундамент ґрунтової мікробіології та екології.

Готалов-Готліб Артемій Григорович – історик

168. **Міхно О.** 160 років від дня народження Артемія Готалова-Готліба (1866–1960), історика, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 1. – С. 21.

Наукові інтереси А. Готалова-Готліба були надзвичайно широкими: різні аспекти візантиністики та слов'янознавства, історії античного світу та його культури, класичної філології та археології, історії освіти та педагогіки, історіографії та краєзнавства, історико-філософські течії педагогіки тощо. Його творче життя було дуже довгим – понад 60 років. Був співробітником Енциклопедичного словника Брокгауза та Ефрона та автором десятків ґрунтовних статей з історії освіти і всесвітньої історії.

Дмитрієв Микола Ізмайлович – геоморфолог, палеогеограф, гляціолог, геолог

169. **Геоморфолог, що формував науку.** До 140-річчя від дня народження М. І. Дмитрієва (1886–1957) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – Київ, **2026**. – № 2, 2026, 2 кварт. – С. 44–49.

Микола Дмитрієв – видатний український географ, геоморфолог, геолог – один із засновників Харківської школи геоморфології. Праці вченого лягли в основу сучасних уявлень про рельєф і геологічну будову України. Вчений був знавцем природи України, одним з найкрупніших спеціалістів з геоморфології і палеогеографії нашої держави.

Єндик Ростислав-Роман – антрополог, письменник, публіцист

170. **Міхно О.** 120 років від дня народження Ростислава-Романа Єндика (1906–1974), антрополога, письменника, журналіста, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 4. – С. 19.

Автор наукових праць з антропології українців, зокрема "Антропологічні прикмети українського народу" (1934), "Вступ до расової будови України" (1949).

Огієнко Іван Іванович – науковець

171. **Філіпчук Г.** Той, що будить Дух / Г. Філіпчук // Слово Просвіти. – Київ, 2026. – 27 серп. – 2 верес. (№ 32). – С. 2–3.

**Павловський Іван Францович – дослідник історії Полтавщини,
архівознавець**

172. **Міхно О.** 175 років від дня народження Івана Павловського (1851–1922), історика, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 1. – С. 22.

Його діяльність охоплювала архівознавство, історичну бібліографію та краєзнавство. Він був членом Наукового товариства імені Т. Шевченка (з 1899), Історичного товариства Нестора-літописця (1896–1918) та Київського товариства старожитностей і мистецтва (1901–1917). Особливої уваги заслуговує його роль секретаря Полтавської вченої архівної комісії (з 1903), діяльність якої сприяла пошвавленню історико-культурного життя Полтавщини. Наукова спадщина вченого налічує близько 150 публікацій.

**Пріцак Омелян Йосипович – науковець: історик, сходознавець та
філолог**

173. **Сидоржевський М.** З праці Омеляна Пріцака "Походження Русі" / М. Сидоржевський // Українська літературна газета. – Чернівці, 2026. – Черв. (№ 6). – С. 20–21.

Насправді він – унікальний вчений-історик світового масштабу. Його наукова спадщина є винятковим феноменом. Його ґрунтовні праці та розвідки базувалися насамперед на виявленні, дослідженні та інтерпретації різноманітних джерел. Джерелознавча складова була суттєвим елементом його історіософії. О. Пріцак – зокрема автор фундаментальної монографії "Походження Русі", на жаль, так і не завершеної автором. Феноменальний історик, який прискіпливо працював з первинним матеріалом – архівами

багатьох країн світу. Лише перелік посилань на першоджерела в першому томі "Походження Русі" займає третину від загального обсягу книжки, який становить майже 1100 сторінок!

Роменець Володимир Андрійович – психолог, фундатор вітчизняної історико-психологічної науки

174. **Дімітров Д.** "Володимир Роменець: спадщина і сучасність". Форум пошанування і розвитку ідей / Д. Дімітров // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 5. – С. 6.

Усеукраїнський науковий форум "Володимир Роменець: спадщина і сучасність", присвячений 100-річчю з дня народження академіка В. А. Роменця відбувся 20 травня у приміщенні Президії НАПН України. Організаторами форуму виступила Національна академія педагогічних наук України, Відділення психології і спеціальної педагогіки НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

175. **Титаренко Т.** Скарби справжнього вченого: до 100-річчя Володимира Роменця / Т. Титаренко // Освіта і суспільство. – Київ, **2026**. – № 6. – С. 23.

У травні 2026 року наукова спільнота України відзначає 100-річчя від дня народження Володимира Андрійовича Роменця – видатного українського психолога, філософа, академіка НАПН України та автора унікальної історико-психологічної концепції. Академік НАПН України Тетяна Михайлівна Титаренко, яка є однією з найвідоміших послідовниць наукової школи Роменця, активно долучилася до вшанування його пам'яті. Наукова спадщина та ідеї вченого (зокрема його знаменитий вчинковий підхід) традиційно розглядаються дослідниками як справжні скарби української психологічної думки.

Свєчников Сергій Васильович – фізик

176. **Смертенко П.** Слово про майстра. До сторіччя від дня народження академіка НАН України Сергія Васильовича Свєчнікова / П. Смертенко // Світ. – Київ, **2026**. – Лип. (№ 13). – С. 1, 7.

Сторіччя вченого – це не тільки видатна подія для його родини та учнів. Це ще й можливість розповісти більше про людину, яка вміла мислити й бачити масштабно, створювати нові наукові напрями та гуртувати людей навколо них. Працював зокрема в Інституті фізики напівпровідників імені В. Є. Лашкарьова НАН України, директором якого він був з 1991-го по 2003 рік. Змальовуючи постать Сергія Васильовича в науці, можна окреслити його діяльність як певний орієнтир у просторі під назвою оптоелектроніка.

Сковорода Григорій Савич

177. **Салімонович Л.** Попелище історії. Росіяни цілеспрямовано знищили садибу, яку не раз відвідував Григорій Сковорода і де була знайдена культова для України "Велесова книга" / Л. Салімонович // Україна молода. – Київ, **2026**. – 15 квіт. (№ 15). – С. 5.

У маєтку Донців-Захаржевських, що у Великому Бурлуці Куп'янського району, Григорій Сковорода створив чимало художніх і філософських творів. "Велесова книга" – фактично перший документ, який дозволяє заглянути безпосередньо у саму суть космологічної віри наших предків. Йдеться про віру не рабів, а вільнолюбних людей, які заради свободи готові були йти на великі жертви.

178. **Шевчук Д.** Поліфонія Сковородинських дискурсів / Д. Шевчук // Критика. – Київ, **2025**. – Листоп. – Груд. (число 11/12). – С. 4. – Рец. на кн.: Поліфонія Сковородинських дискурсів : кол. монографія / за ред. А. Тичініної. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2024.

Видання містить тексти про Григорія Сковороду та його творчість, написані з міждисциплінарної перспективи, оскільки авторами є

представники різних гуманітарних дисциплін: філософи, релігієзнавці, культурологи, літературознавці. Кожен автор здійснив спробу тлумачення сквородинських смислів і форм виразності з позиції свого академічного та світоглядного інтересу.

Терниченко Аристарх – агроном

179. **Міхно О.** 140 років від дня народження Аристарха Терниченка (1886–1927), агронома, педагога, політичного та державного діяча / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 4. – С. 18–19.

Політичний та державний діяч, міністр хліборобства УНР, агроном, педагог, борець за незалежність України у ХХ столітті. Життєвий шлях Аристарха Терниченка – приклад відданості науці, українській справі та розвитку сільського господарства. Його внесок у розвиток української аграрної науки, освіти та просвітництва є вагомим частиним національної історії. Це постать, яка поєднала науку, державну службу і щире прагнення працювати для свого народу.

Широцький Костянтин Віталійович – мистецтвознавець, фольклорист

180. **Міхно О.** 140 років від дня народження Костянтина Широцького (1886–1919), історика українського мистецтва, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 6. – С. 20–21.

Широцький (Шероцький) Костянтин (Кость) Віталійович (псевдонім: Ладизженко; 1886–1919) – відомий український мистецтвознавець, етнограф, фольклорист, краєзнавець, громадський та політичний діяч. Кость Широцький залишив по собі наукову спадщину обсягом 177 опублікованих праць і статей, понад 30 рукописів фундаментальних досліджень української історії й культури та краєзнавчих розвідок і близько 30 рецензій поточної мистецтвознавчої літератури.

Юркевич Памфіл Данилович

181. **Міхно О.** 200 років від дня народження Памфіла Юркевича (1826–1874), філософа, педагога / О. Міхно // Освіта і суспільство. – Київ, 2026. – № 2. – С. 21.

28 лютого виповнюється 200 років від дня народження Памфіла Юркевича. Він належить до найвидатніших представників філософської думки XIX ст. Один із найяскравіших представників українського кордо центризму – теорії тотожності людської і духовної реальності. В ній людське зводиться до духовного і на перший план виходить власне духовне.